Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde Coğrafi Ögeler*

Dr. Öğr. Üyesi Nadire Karademir

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5850-0580>

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Kahramanmaraş
– TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 17.10.2021

Kabul: 30.12.2021

On-line Yayın: 31.12.2021

Anahtar Kelimeler

Şiir

Edebiyat

Edebiyat Coğrafyası

Coğrafi Öge

Kültür

Araştırma Makalesi

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.53869>

Öz

Edebiyat ve coğrafya, mekân-zaman ilişkileri bağlamında çerçevelenmeleri dolayısıyla aralarında etkileşim bulunan iki temel disiplindir. Edebiyat ve coğrafya tarihsel düzlemde mekânın anlamlandırılması konusunda ortak paydada buluşur. Edebiyat ve coğrafyanın bu buluşması 'edebî coğrafya' kavramsallaştırmasında karşılık bulur.

Bu araştırma Abdurrahim Karakoç'un şiirlerinde yer alan coğrafi ögelerin Coğrafya merkezli okuma yaklaşımı ile ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemiyle yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak Abdurrahim Karakoç'un şiirlerinden yararlanılmıştır. Karakoç'un şiirleri üzerinden coğrafya merkezli bir okuma ile yazarın coğrafyayı hangi temel ögeler ile konu edildiğinin incelenmesi yapıp yorumlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada şairin yaşadığı alanın fiziki ve beşeri coğrafya özelliklerini şiirlerine yansıttığı görülmüştür. Türk-İslam dünyasına yürekten sevdalı olan şair geleneksel ve modern tarzları birleştiren özgün bir üslupla halka seslenebilmiştir. Şiirlerdeki dağ, deniz, göl, akarsu, ova, bitki ve hayvanlar gibi fiziki coğrafya ögelerinin dışında; zaman, mekân, siyaset, gurbet, göç, ekonomi, dil, din, tarım, sanayi gibi beşeri coğrafya ögeleri de yer almıştır. Şair yaşadığı coğrafyayı sorgulayabilen, haksızlıklarla daima savaştan zengin bir iç dünyaya sahiptir. Dolayısıyla tabiat, aşk, gurbet konularının dışında millî duygulara hitap eden sosyal içerikli şiirler de yazmıştır. Bu şiirlerde yer alan coğrafi ögeleri kültür coğrafyası anlamında değerlendirmek mümkündür. Şair coğrafi anlamda kültürel değerlerin geleceğe aktarılması konusunda büyük ölçüde öncülük etmiştir.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Karademir, N. (2021). Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde Coğrafi Ögeler. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(88): 285-300.

*Geographical Elements in Abdurrahim Karakoç's Poems**

Asst. Prof. Dr. Nadire Karademir

Kahramanmaraş Sutcu Imam University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Geography,
Kahramanmaraş – TURKEY

Article History

Submitted: 17.10.2021

Accepted: 30.12.2021

Published Online: 31.12.2021

Keywords

Poetry

Literature

Literary Geography

Geographical Element

Culture

Research Article

* Statements of "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors": No conflicts of interest were reported for this article. Ethics committee approval is not required for this article.

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.53869>

Abstract

Literature and geography are two basic disciplines that interact with each other because they are framed in the context of space-time relations. Literature and geography meet on a common ground in making sense of space on the historical level. This meeting of literature and geography finds its correspondence in the conceptualization of "literary geography".

This research was carried out with the aim of revealing the geographical elements in Abdurrahim Karakoç's poems with a geography-centered reading approach. The study was conducted with content analysis method, one of the qualitative research methods. Abdurrahim Karakoç's poems were used as data collection tool. With a geography-centered reading through Karakoç's poems, it was tried to be examined and interpreted with which basic elements the author was subject to geography.

In the research, it was seen that the poet reflected the physical and human geography characteristics of the area he lived in to his poems. The poet, who is deeply in love with the Turkish-Islamic world, was able to address the public with a unique style combining traditional and modern styles. Apart from the physical geography elements such as mountain, sea, lake, stream, plain, plants and animals in poems; Human geography elements such as time, place, politics, immigration, economy, language, religion, agriculture and industry were also included. The poet has a rich inner world that can question the geography he lives in and always fights injustices. Therefore, he wrote poems with social content that appeal to national feelings besides nature, love and expatriation. It is possible to evaluate the geographical elements in these poems in terms of cultural geography. The poet has largely pioneered the transfer of cultural values to the future in the geographical sense.

GİRİŞ

Toplumların geçmişten günümüze yaşadığı kültürel öğeler önemsenme, korunma ve sonraki kuşaklara aktarılma biçimi ile farklılık gösteren önemli değerlerdir.

Kültür, herhangi bir bölgede hayatını sürdüren insanların dil, din, gelenek, görenek, yeme, içme gibi genel özelliklerinin yazılı ya da sözlü olarak derlenmesi ve nesilden nesile aktarılması (Arslanoğlu, 2000), zihnin etkili bir şekilde süreç içerisinde geliştirilmesi (Williams, 1993: 9) olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla kültür tarihi süreçte oluşan ve gelişen bir anlam sistematiği içinde toplumların geçmişten günümüze oluşturdukları birikimler toplamıdır (Parekh, 2002). Bu nedenle tabii çevrenin özellikleri kültüre yansımakla birlikte, kültür de tabii çevreyi ve toplumu etkilemekte, toplumun hayat tarzı dışındaki değer ve inançlarını da içine almaktadır (Emekli, 2006). Bu durumda kültür hem coğrafyadan etkilenmekte, hem de coğrafyayı etkilemektedir. Kültürel coğrafya ise kültür ile coğrafyayı birleştirip mekânsal çeşitlilikleri coğrafi bir yaklaşımla ortaya koyar. Bu bağlamda kültürel coğrafya din, dil, edebiyat, folklor, ekonomi, siyaset, yönetim gibi kültürel olguların mekânlar arasındaki değişimi ya da benzerliklerinin analiz edilmesidir (Arı, 2005).

Determinist coğrafyacılar kültür üzerinde doğal çevre faktörlerinin etkilerini ön plana çıkarmış, özellikle iklim ve yer şekillerinin kültürlerin üzerinde çok etkili olduğunu ifade etmiştir (Gümüşçü, 2006: 277). Fakat daha sonraki süreçte kültürel öğelerin özellikle kendileri coğrafi araştırmaların konuları olmuştur. Yine Beşeri coğrafyanın kurucusu olan Carl Ritter çevre ve insan etkileşiminde her ikisinin önemli olup, her ikisinin de eşit şekilde birbirini etkilediklerini; kültürel coğrafyanın atası olan Carl Ortwin Sauer (2005) de dünyada bir mekân içinde kültürün doğal peyzajında etkili olduğunu ve o bölgeyi kültürel peyzaj haline dönüştürdüğünü ifade etmektedir (Doğanay, 2005:1137). Sonuç olarak kültürel coğrafya doğal ve kültürel coğrafi öğelerin birbiriyle olan ilişkilerini ve etkileşimlerini araştırmaktadır.

Türkiye’de son yıllarda yapılan kültürel coğrafya ile ilgili araştırmalarda da (şiir, türkü, seyahatname vb.) coğrafyanın etkili olduğu görülmektedir (Çetin, 2015). İnsanlar roman, hikâye, şiir gibi edebi metinlerle duygu ve düşüncelerini ifade eder. Bu ifade şeklinde insanın yaşamış olduğu ortam özelliklerinin etkisi büyüktür. Çünkü herkes belli bir coğrafi ortamla ilişkilidir. Bu etkileşim edebiyat ile coğrafyayı birbirine yakınlaştırmaktadır. Dolayısıyla birçok edebi eserde coğrafyadan izleri görebilmek mümkündür (Kefeli, 2006). Şairlerin duygu ve düşüncelerini etkili bir biçimde ifade ettikleri şiirler coğrafi öğelerin fazlası ile bulunduğu edebi metin türleri arasında yer almaktadır.

Edebî eserlerde coğrafyanın etkisi çok önemlidir. Coğrafya merkezli okuma yaklaşımı metnin içindeki mekânı coğrafya olarak ele almaktadır. Dolayısıyla Edebiyat coğrafyası, metnin coğrafi içeriği, yazarın yaşadığı coğrafya ya da metnin içindeki gerçek ya da kurgulanmış mekânlara ait tasvir ya da coğrafi deneyimlemeleri ifade etmektedir (Kefeli, 2009: 428-432).

Yazarların edebî kişiliği ve tecrübesi, coğrafyanın siyasal-sosyal konumu coğrafya ve edebiyatın etkileşiminde öne çıkan öğelerdendir. Bu okuma türünde coğrafya merkeze alınır ve yazarın yaşadığı, deneyimlerde bulunduğu coğrafya ile oradaki coğrafi öğeler arasındaki etkileşim ortaya çıkarılır (Coşkun, 2010). Dolayısıyla edebiyat coğrafya içinde yaşatılır. Coğrafyanın edebiyat üzerindeki etkisi nedeniyle edebiyat araştırmalarında coğrafyaya yer verilmelidir. Çünkü coğrafyanın etkilerinden tamamen bağımsız bir edebiyat düşünülemez. Şair somut coğrafyayı soyuta dönüştürerek kurgulamaktadır. Sanatsal anlamda edebiyat coğrafyadan birçok şey almış, edebiyat da coğrafyayı özellikle şiir anlamında estetik hale getirmiştir (Aktaş, 2012:8-11). Özellikle coğrafyanın en önemli öğelerinden olan mekânlar sanatsal, sosyal, kültürel, siyasal kimliklere sahiptir. Bu kimliklerin hem imgesel, hem de simgesel içerikleri mekânlarla iletişim kuran herkesin kimliklerinin oluşmasında çok önemli rol oynamaktadır (Narlı, 2014: 32). Edebî coğrafya ve edebi kartoğrafi edebi ve kültürel çalışmalarda mekânsal dönüşümün ardından uzay, mekân ve haritalama konularında yaratıcı yollar

bulmamıza olanak sağlamaktadır (Robert ve Tally, 2020: 27-29).

Şiirin coğrafyaya yüklediği anlam çok derinlikli ve felsefidir. Günlük hayatta karşılaşılan fiziki coğrafya öğelerindeki (dağ, akarsu, deniz vb) güzellikler görülmesine rağmen oluşturduğu duyguları ifade etmekte zorlanma yaşanabilmektedir. Ancak bu öğelerle ilgili şiirler okunduğunda duygusal anlamda hislenme ve heyecanlanma söz konusu olup fark edilmeyen güzellikler kişiyi duygulandırabilmektedir. Dolayısıyla coğrafya iskelet, şiir ise ruhtur (Aktaş, 2003: 223-228). Şiir ruhun derinliklerine zihnin taşkınlıklarına doğru ilerleyip bizdeki derinlerde yatan birçok şeyi canlandırır. Şiirde bizi bütünüyle ele geçirişinde kendi varlığımız gibi görüp, aldatıcı olmayan fenemenolojik bir taraf vardır (Bachelard, 2017: 15).

Çalışmada Abdürrahim Karakoç'un şiirlerinde coğrafyayı nasıl işlediği incelenerek coğrafi öğelerin tespit edilmesi, yorumlanması ve şiirler üzerine coğrafya merkezli bir okuma yapılması amaçlanmıştır. Abdürrahim Karakoç'un şiirleri genellikle halk edebiyatı açısından incelenmiştir. Bu çalışmada ise coğrafyacı yönü ön plana çıkarılmaya çalışılacaktır. Aynı zamanda çok az çalışma yapılan bu alana katkı sağlamak ve coğrafyanın edebiyata, edebiyatın da coğrafyaya olan etkisini gösterebilmek de diğer bir amaçtır. Çünkü Abdürrahim Karakoç'un şiirlerinde yaşadığı ve gezdiği mekânın coğrafi konumu, fiziki, beşeri, ekonomik ve siyasi coğrafya yapısı yer almaktadır.

1. Abdürrahim Karakoç'un Hayat Coğrafyası

Kahramanmaraş ve çevresi çok sayıda şairin yetişmesiyle, yörenin önemli sanat ve edebiyat merkezi görünümüne kavuşmuştur. Hatta çok yakın zamanda (2020-Aralık) Kahramanmaraş ve ilçesi Göksun arasında topoğrafik şartların olumsuzluklarından dolayı ulaşımı rahatlatılabilmek için açılan tünellere yöredeki şair, ozan ve yazarların isimleri verilmiştir. Yedi güzel adamın yetiştiği bir coğrafyadır (Necip Fazıl Kısakürek, Bahaddin Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Nuri Pakdil, Abdürrahim Karakoç, Erdem Bayazıt, Alaaddin Özdenören, Ali Akbaş, Osman Sarı ve Âşık Mahsuni...). Kahramanmaraş, hem kapalı şehir olma özelliği (Muhafazakâr Şehir Kimliği) hem de evlerdeki okuma geleneği ile önemli bir edebî muhit ve edebiyat şehridir. Şehrin geç modernleşmeyle beliren içe dönük yapısı sözlü kültürün güçlü bir biçimde devamlılığını sağlamış, böylece geleneksel edebiyatın şehirde önemli bir damar olarak sürekliliğine imkân tanımıştır (Göktürk ve Yılmaz, 2018: 33).

Abdürrahim Karakoç Türk halk şiirinin güçlü şairlerinden biridir. Kahramanmaraş'a bağlı Elbistan ilçesinin Celâ köyünde (1991'de ilçe olan Ekinözü) dünyaya gelmiştir. Hepsisi de şair olan kardeşleri Osman Naci, Ertuğrul, Nafiz ve Bahattin Karakoç'tur. Dedesi ve babası halk şairleri tarzında şiirler de yazmaktadır. Dolayısıyla şair Türk halk şiiri geleneğine sahip, sanatçının bol yetiştiği bir aile ortamında büyümüştür.

Karakoç marangozluk ve çiftçilik yapmıştır. 1958'de Ekinözü belediye başkanlığı olarak çalışmaya başlamıştır. 1982 yılında emekli olunca çocuklarının eğitim hayatı nedeniyle Ankara'ya yerleşmiştir. Politikaya atılmış, ama siyaset sahnesinden erken ayrılmıştır. Siyasal ve toplumsal bozuklukların dile getirildiği şiirlerinden dolayı birçok kez mahkemeye verilmiş, suçlamaların tamamından aklanmıştır. İlk şiirlerini ise beğenmeyip yakmıştır.

Abdürrahim Karakoç'un şiirleri ilk olarak 1950 yılında Elbistan'da çıkan Engizek gazetesinde yayımlanmıştır. Abdürrahim Karakoç çocukluk ve gençlik yıllarını Ekinözü'nde geçirmiştir. Kırsal hayatı yakından yaşamış olması nedeniyle de yöre insanlarının dönem içinde yaşamış olduğu sıkıntıları, zorlukları bizzat kendi tecrübesiyle öğrenmiştir. Şairin gençliği tek parti dönemi ve II. Dünya savaşının yaşandığı dönemlere denk gelir. Dolayısıyla Karakoç o dönemde Türkiye'de yaşanan tüm toplumsal sıkıntılara şahit olmuştur. Yaşanılanlara duyarsız kalmayıp saf/arı Türkçe ve hece vezniyle yazdığı şiirlerinde bu sorunlara çözüm önerileri getirmeye ve insanları aydınlatmaya çalışmıştır. Dolayısıyla fiziki coğrafya öğeleri de (dağ, tepe, ova, akarsu, bitkiler, hayvanlar vb) şiirlerinde

kullanmış olmasına rağmen yaşadığı dönemdeki sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel sorunlar şiirlerinde (beşeri coğrafya öğeleri) çok fazla kullanmasına sebebiyet vermiş, millî duygulara hitap eden sosyal içerikli şiirler yazmıştır. Karakoç 2012’ yılında vefat etmiştir.

Avcı (2012: 93)’ya göre onun şiirleri “halk şiirinin tekrarı değil gelişerek devamı olmuştur”. Halk edebiyatına yeni ifadeler ve benzetmeler getirmiştir Halkın duygularına tercüman olabilen adaletsizliği hicivleri ile anlatan güçlü bir kalem olmuştur. Milliliğin zirvesinde Anadolu’nun dağı, yaylası, ovası, akarsuyu, bitkileri hayvanları yanın da, halkın sevdalarını, çilelerini, sosyal problemlerini şiirlerine taşımıştır. Geleneksel ve modern her iki anlayışla da halka seslenebilmiştir. Dolayısıyla halkın hislerine, dertlerine, aşklarına, hasretlerine, isyanlarına ve haksızlıklarına onlarla birlikte karşı koyabildiği için bu kadar sevilmiştir.

Türk –İslam dünyasına yürekten sevdalı olan Abdürrahim Karakoç şiirlerinde gözlem ve mekân seçimine büyük önem vermiştir. Saldere (2001)’nin çalışmasında “Dosta Doğru, Beşinci Mevsim, Gökçekimi, Akıl Karaya Vurdu, Suları Islatamadım”da aşk tabiat şiirleri yoğunluktadır. Şiirlerinde toplam 584 tane tabiat isminin, 317 tane zaman isminin, 61 tane hayvan ve hayvan unsurları ile ilgili isimlerin ve 32 tane yerel mahallî ismin olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla çalışma Karakoç’un coğrafi öğeleri yoğun bir şekilde kullandığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Coğrafya tamamen inceleme ve araştırmaya dayalı mekânsal bir bilimdir. Nedensellik, dağılıp, ilgi, bağıklık ve karşılaştırma prensipleri vardır. Edebiyat incelemelerinde de özellikle mekân ve zaman anlamında coğrafya vazgeçilmez bir unsurdur. Coğrafya ilmi Doğulu ve Batılı düşünürlerin de ilgisini çekmiş ve her fırsatta önemi vurgulanmıştır. Örneğin İbn-i Haldun, *Mukaddime* adlı eserinde coğrafyaya ve coğrafyanın insan üzerindeki etkisine iklim-din ilişkisi üzerinden vurgu yapmıştır. Uygarlıkların gelişimi coğrafi yerleşimlerin avantajları ve dezavantajları medeniyetlerin dünya görüşü yaşanan coğrafya ile belirgin hale gelmektedir (Braudel, 1996: 40).

Edebiyat ve coğrafya ilişkisi yeni olmamakla birlikte ‘edebiyat coğrafyası’ eleştirisi uluslararası literatürde bile yeni gelişmeye başlamış bir alandır. 20. yüzyılın sonlarında “edebiyat coğrafyası” olarak bilimsel bir disiplin haline gelmiştir. Bu alanda Türkiye’de de çok az çalışma yapılmıştır. “Nesillerin Ruhu” (Kaplan, 1991) ve “Edebiyat Coğrafyasında Akdeniz” (Kefeli, 2006) isimli çalışmalar edebiyat-coğrafya ilişkisine Türk edebiyatında öncülük edenler arasında yer almıştır.

Edebiyat tüm sosyal bilimlerle sıkı bir şekilde ilişkilidir (Çetişli, 2011; Önal, 2011). Çünkü edebiyatın içinde olan hikâyeler, şiirler, romanlar zaman ve mekânı kapsamaktadır. Coğrafya toprak ve iklim özellikleri, hayat şekli, dünya görüşü üzerinde etkili olmakta ve geleceği şekillendirmektedir (Kefeli, 2009). Anadolu’ya ait maddi ve manevi kültürlerin çok olması şiiri, edebî eserlerdeki mekânı coğrafya olarak ifade eden coğrafya merkezli okumaya elverişli bir duruma getirmiştir. Şairin hayatını geçirdiği hayat sahası onun fiziki mekânını oluşturmaktadır. Doğduğu yer, aile hayatı, sosyal ve kültürel durumu, gezdiği mekânlar; bunların hepsi de onun kültürüne sanatçı kişiliğine katkıda bulunmaktadır. Bunun dışında hatta şiirlerinde kullandığı tema ve motifler incelenerek şairin yaşamış olduğu coğrafyanın özellikleri dahi belirlenebilir. Dolayısıyla edebiyat coğrafyadan coğrafya da edebiyattan çok yönlü bir şekilde yararlanabilmektedir.

2. Yöntem

Araştırmada Abdürrahim Karakoç’un şiirlerindeki coğrafi öğeler ele alınmış olup, nitel çalışma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi sözel yazılı ve diğer materyallerin nesnel bir şekilde ve sistematik olarak incelenmesini sağlayan bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Özellikle sosyal bilimlerde kullanılan içerik analizi benzer verileri belirli temalar ya da kavramlar dâhilinde gruplayıp sunmayı hedeflemektedir. Abdürrahim Karakoç’un şiirleri araştırılmış, şiirler hakkında yapılmış belli başlı eserler taranmış ve coğrafi öğeler açısından ele

alınmıştır. Elde edilen tüm şiirler araştırmanın verilerini oluşturmuştur. Abdurrahim Karakoç'un şiirleri dışında denemeleri, gazetelerdeki düz yazıları okunmuştur. Ayrıca hayatı, kişiliği, çocukluğunun geçtiği coğrafi mekân-zaman, yaşamış olduğu döneme ait olaylar araştırılmıştır.

3. Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde Coğrafi Ögeler

Abdurrahim Karakoç edebiyat hayatında kendinden önceki edebiyatçıların geleneğinden beslenmiş ve manevi değerleri evrensel kültürle birleştirmiştir. Şiirlerinde özellikle yaşadığı ve gezdiği mekân ve zaman ögelerini okuyucuya yaşatmıştır. Dolayısıyla şair kültürel değerlerin geleceğe aktarılması konusunda öncülük etmiştir. Ayrıca coğrafi kavramlara bambaşka anlamlar yüklemiştir. Şiirlerinde insan, mekân, tabiat, sosyal, kültürel ekonomik ve siyasi olaylar arasında çok yönlü ilişkiler kurmuştur. Hatta şiiri anlatırken dahi coğrafi ögeleri kullanmıştır.

*Hastaya şifadır, dermandır şiir
Şairden herkese fermanıdır şiir
Bir yerde bağ-bahçe, bir yerde ırmak
Bir yere kuş, çiçek, ormandır şiir... Karakoç, (2018n)
Bedenin coğrafya, tarihtir dünün,
Ayrı ayrı sayfa saatin, günün. Karakoç, (2018g)*

3.1. Mekân ve Zaman Ögeleri

Son otuz-kırk yılda mekânsallık edebî ve kültürel çalışmalarda kilit bir kavram haline gelmiştir. Mekân ve edebiyat, tasvir ve anlatı, haritacılık ve yazma arasındaki ilişkiler hem ilginç, hem fazla, hem de karmaşıktır. Çünkü bir yeri bilmek için bir kişi onu haritalar fakat aynı zamanda onu okur ve anlatır (Robert ve Tally, 2020: 78-79). Narlı (2014: 14-15) çalışmasında insanın hayat içindeki, düşünceleri ve hayalleri ile ilişkide olduğu tüm yerler düşünülüp şiir ve mekân çözümlemeleri tasnif edilmiştir. Bunlar; kırsal yerler şehirler, oteller hapishaneler parklar sokaklar ve ülkeler gibi düzenlenmiş yerler; dağlar deniz nehir göl gibi doğal yerler, gökyüzü güneş ay yıldızlar gibi kozmik yerler; Kafdağı, Olimpos dağı gibi mitolojik yerler, ahiret, cennet-cehennem sırat köprüsü gibi var olduğuna inanılan kutsal yerler ve hayal edilen yerlerdir.

*Gök mavi, dağlar ak, ovalar yeşil...
Dört mevsim bahardır güney illeri
Çiğ düşmüş çiçekte gün ıslıl ıslıl
Bir sarı, bir mordur güney illeri. Karakoç, (2018f)
Biz "Asr-ı Saadet" diyoruz; fakat
Kimi de "ortaçağ karanlığı. Karakoç, (2018c)
Ter kokuyordu Çukurova tarlaları
Irgat türkülleri duyuluyordu uzaktan
Ekin biçiyordu yalın ayaklı köy kızları
Elleri kabarıyordu oraktan
Gökbelen dağlarına yağmur yapıyordu
Yetimler mahallesinde bir çocuk ağlıyordu. Karakoç, (2018f)*

Mekân öyle bir öge durumuna bürünür ki hammaddelerden işyerlerine ve kültüre kadar sosyo-politik oyunun hiçbir malzeme ve kaynağını ortadan kaldırmadan bunları bir araya getirir (Lefebvre, 2016: 117). Özellikle edebiyatın konusu insandır. İnsanı anlamaya yönelen edebiyat da insanı anlatırken onu zaman ve mekândan soyutlamaz. Edebi eserlerde mekân-zaman olayların yaşandığı, insanların etkileşim halinde bulunduğu bir alandır. Şair insan ve mekân arasındaki etkileşimi, yaşadığı coğrafyayı, gezdiği dolaştığı illerin, ilçelerin, ülkelerin nerelerde olduğu, etrafında yer alan dağ, ova, yayla, deniz ve akarsuları belirterek bu ögelerin coğrafi konumlarını şiirlerine aksettirmiştir.

*Kan kokuyordu doğunun çimenli yaylaları
Silah sesleri geliyordu Şırnak'tan
Oğulsuz koymuşlardı ak saçlı anaları
Tütünler tedirgin olmuştu ocaktan
Cilo dağlarında Kamalaklar düşüyordu
Garipler köyünde bir gelin düşünüyordu. Karakoç, (2018f)*

*(...)
Ölçüye tartıya sığar mı zaman?
Yasar mı, ölür mü, doğar mı zaman?
Günahkâr bir ömre doğar mı zaman?
Zaman, zaman-zaman bizi sınar mı? Karakoç, (2018d)
İlk yağmurun galü-bela da yağdı
Bulandım, duruldum dogmadan önce. Karakoç, (2018a)*

3.2. Fiziki Coğrafya Öğeleri

Doğal çevre edebiyat eserinin ilişki kurduğu ilk çevredir. Dolayısıyla dağ, deniz, göl gibi öğeleri sanatçılar kendileri ile iletişim halinde fakat daha üstün yüce varlıklar olarak betimlemişlerdir. Aynı şekilde Türk halk şiirinin de temel çıkış noktası burasıdır. Burada aşıklar dağlara zalim diye seslenirken dahi dostlarına kahreden bir davranış sergilemektedir. Çünkü halk şairi doğal ve kozmik olana karşı çelişkili duygular taşımayıp O doğal olan içinde, doğal olanda O'nun içindedir (Narlı, 2014: 34).

Abdürrahim Karakoç da şiirlerinde tabiata ait birçok öğeden bahsetmiştir. Fakat en çok karşımıza çıkan öge “dağ” olmuştur. Türkiye ortalama yükseltisi 1132 metre olan coğrafi anlamda oldukça yüksek bir ülkedir. Dolayısıyla hem yüksek hem de dağlık arazi alanı ülke bazında oldukça fazladır. Dağlık alanlar yükseltiye bağlı olarak ovalık alanlardan daha düşük sıcaklıklara sahip olup yıl boyunca daha fazla yağış alır. Yağışın türü de daha çok kar şeklindedir. Kar örtüsü çok uzun süre yüzeyde kalır. Hatta Doğu Anadolu bölgesine doğru gidildiğinde sekiz ay kar örtüsü toprak üzerinde görülür. Topoğrafik şartların olumsuzluğuna bir de iklimin olumsuzlukları eklendiği zaman dağlık alanda yaşam gerçekten zorlaşmaktadır. Şairin de hayatının büyük bir bölümü dört bir tarafı dağlarla çevrili yüceliği, zorluğu olan dağlık bir coğrafyada geçmiştir (Nurhak Dağları, Salavan Dağı, Engizek Dağları, Koç Dağları, Berit Dağları, Binboğa Dağları). Dağlardan çokça bahsetmesi ve dağlara ayrı bir sevgi duyması bundandır. Dağların yüksek ve heybetli görüntüleri Karakoç'ta hürriyet duygusunu çağırıştırılmıştır. Dağlara bazen felsefi bazen de metafizik açıdan yaklaşmaktadır. Hatta bazen dağları kişileştirip onlarla dertleşmektedir.

*Dizilir yolunda göç katar katar.
Kuşların avazı gökleri tutar
Sonsuz hürriyeti cana can katar
Koç yiğit duruşlu sıra dağların. Karakoç, (2018a)*

Yaşanılan yerler, şehirler, sokaklar, dağlar, ovalar yani mekânlar ile yaşanmışlıklar ve duygusal bir bağ olmazsa insanlar kendilerini yalnız hisseder. Şair bu bağlamda dağlarla şehri karşılaştırmış, insan ilişkilerinin az, dünya telaşının çok olduğu kalabalık, çarpık ve gürültülü şehir hayatında dağları çok özlediğini anlatmıştır.

*Buluta sarılmış üşüyor dağlar
Her gece aklıma düşüyor dağlar
Sıkıcı şehirden çık da gel diye
Yoluma çiçekler döküyor dağlar... Karakoç, (2018c)*

Maraşlı şairlerin birçoğunda olduğu gibi Karakoç'ta şehirleşmenin artmasıyla birlikte sıkılmış olduğu kent yaşamından tabiata sığınmak istemektedir. Bu duygularını da fiziki coğrafya ögeleri ile ifade etmiştir.

*Ezan sesi yükselince ovoidan
Güvercinler uyanırdı yuvadan
Seher yeli ses verince havadan
Kevenini yaktığımız dağlar oy!* Karakoç, (2018c)

Orta iklim kuşağındaki coğrafi alanlarda konveksiyonel karakterli yağmurlar bahar mevsiminde yoğun olarak görülmektedir. Şair de kırkikindi yağmurları adını verdiğimiz yağıştan bahsetmektedir.

*Nerde bizi ıslatan ilkbahar yağmurları
Nerde ırmakta yüzen kumral susamurları
Seraya, parka nisbet kızgın sac üzerinde
Nerde o çiçek açan bazlama hamurları?* Karakoç, (2018n)

Bahar mevsiminin gelmesi ve tabiatın uyanışını bu dizelerle ifade etmiştir.

*Bulutlarla dağları,
Ağaçlarla rüzgârı,
Arılarla baharı,
Sohbette görmek ne hoş...* Karakoç, (2018c)

Dağların dışında mekân olarak yaylaların, ovaların güzelliği şairin şiirlerinde yerini almıştır.

*Eğri yollar yaylaların kuşağı
Çayır çimen sevgililer döşeği
Horon teper Sürmene'nin uşağı,
Dadaşların oynadığı bar şimdi.* Karakoç, (2018f)

*Yeşertsin tohumu, eritsin karı
Rüzgârlar bahara selam götürsün
Türküler söylesin yayla suları
Turnalar dağlara selam götürsün.* Karakoç, (2018n)

*Bilmezsın ovalar nasıldır bizde
Kar ulur yollarda yoncalar dizde
Saydıklarım damla değil denizde
Hele bi ekinler ekilsin de gör.* Karakoç, (2018f)

Bir yerin akarsuyu, gölü, denizi pınarı, kaynak suları o alanın hidrografik yapısını oluşturmaktadır. Karakoç beşeri tasvirleri yaparken Türkiye'nin su potansiyelinden de bahsetmiştir.

*Sende kemâl bulmuş renk, sekil, biçim.
Yasamanın özsuyusun bir içim.
Olanca suların sağlığı için
Seni her gün göller, ırmaklar öpsün.* Karakoç, (2018a)

Türkiye fiziki coğrafya şartları nedeniyle birçok afetin görüldüğü bir ülkedir. Şair özlemini hasretini dile getirirken afet karakteri arz eden ögeleri kullanmıştır.

*Yıldırımlar sağdım umut bahçeme,
Hasretimi yangınlarla süsledim...
Depremleri dost eğledim geceme,
Yüreğimde fırtınalar besledim...
Bekledim ki sen gelesin yanıma,
Gelmiyorsun yetti gayri canıma.* Karakoç, (2018g)

Şair halkın çektiği sıkıntıların, huzursuzlukların, çilenin ifadesini belirtmek amacıyla hayvan coğrafyası içinde yer alan yılan ve akrep ögesini kullanmıştır. Ayrıca öküz, eşek, at, güvercin gibi hayvan ögeleri de şiirlerinde yer almaktadır.

*Ekin ekim başak yılan,
Kuşandım kuşak yılan,
Yorgan akrep, döşek yılan,
Bir gün rahat yatamadım,
Suları ıslatamadım. Karakoç, (2018d)
Isparta'nın renk renk gül bahçesinde
Bülbüllerin neşesini gör şimdi. Karakoç, (2018f)
Öküzün boynuzu kulağı geçer
Kurnazın hilesi salağı geçer
Kötürüm eşeğin canı yanarsa
Safkan Arap atlı ulağı geçer. Karakoç, (2018n)
"İplik iplik damarlarım söküldü
Kursun yemiş güvercine döndüm oy! Karakoç, (2018a)*

3.3. Beşeri Coğrafya Ögeleri

Abdürrahim Karakoç yalnızca fiziki coğrafya ögelerini değil, beşeri, ekonomik, kültürel, tarihi ve siyasi coğrafya ögelerini de metinlerinde işlediği için coğrafya merkezli inceleme yaparken bunlar üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Öncelikle şairin Anadolu'ya karşı duymuş olduğu sevgi ve özlem çok büyüktür. Hatta şair Anadolu ile hürriyet kavramlarını bir arada düşünmektedir. Ayrıca şehir hayatının samimiyetsizliğine dayanamadığını Anadolu'ya özlemle baktığını ifade etmektedir.

(...)
*Güzel Anadolu'nun yeşil yaylalarında
Ruhuma revnak gelir, göğe kanat açarım
Top top menekşe sarkan yalçın kayalarında
Can bulur doya doya hürriyeti seçerim... Karakoç, (2018n)*

Özellikle Anadolu'da çeşme, kültürün önemli bir yansıması olarak gösterilebilir. Şairin yaşadığı mekânda köyün çeşmesi insanların hem su ihtiyaçlarını karşıladıkları, hem de âşıkların buluştuğu, sevgilerini sembol olarak ifade ettikleri donatı alanlarından biri olmuştur.

*Âşıklar diyarı Elbistan ili
Olur bu mevsimin bağ-ı iremi
Her çeşmenin üç beş tane güzeli
Her çiçeğin arısı var şimdi. Karakoç, (2018f)*

(...)
*Maraş'ta sopayla dövdüklerimiz
Antep'ten dipçikle kovduklarımız
Urfa'dan tekmeyle savdıklarımız
Sizleri dost bildi yandı Türkiye. Karakoç, (2018g)*

Karakoç, yalnızca doğduğu coğrafyayı değil tüm Türkiye'yi tüm Anadolu'yu şiirlerinde işlemiştir.

*Durgun çayı köpüklendi Daday'ın
Palmiyeler zümrüt tacı Hatay'ın
Çukurova cennetidir bu ayın
Aydın ili efelere dar şimdi. Karakoç, (2018f)
İstanbul son asfalt, Maraş son çamur;*

Aman bizim iller, ne güzel iller.

Urfa'mız harabe, Bursa'mız mâmur;

Aman bizim iller, ne güzel iller.

(...)

Aydın'da toy düğün, Erzurum yasta;

Siirt'te bazlama, İzmit'te pasta!

Kimimiz çakır keyf, kimimiz hasta...

Aman bizim iller ne güzel iller. Karakoç, (2018f)

Çıkıp baksan Çamlıca'nın başına

İki kıta bir boğazda aşına

Karakoç'um gel yorulma boşuna

İstanbul'u tarif etmek zor şimdi. Karakoç, (2018f)

Şair kültür coğrafyası içerisinde yer alan yöresel halk oyunları, hatta hayatının büyük bir kısmının geçtiği Kahramanmaraş ve çevresinde kullanılan kültürel anlamdaki bazı mahalli kelime ve deyimleri de şiirlerinde kullanmıştır.

Sen bizim dağları bilmezsin gülüm

Hele boz dumanlar çekilsin de gör

Her haftası bayram her günü düğün

Hele yaylalara çıkılsın da gör. Karakoç, (2018f)

Eğri yollar yaylaların kuşağı

Çayır çimen sevgililer döşeği

Horon teper Sürmene'nin uşağı

Dadaşların oynadığı bar şimdi. Karakoç, (2018f)

Beyaz karlı, karaçamlı iri dağ

Heybet nedir, ne değildir?

De hele.

Geceleri yapayalnız kalınca

Uzlet nedir, ne değildir?

De hele. Karakoç, (2018a)

Şair tabiatı sadece manzara, hayvanların ve bitkilerin yaşam alanı olarak görmez, Tabiat onun için çok değerlidir. Çünkü adeta tabiatı yaşayan her canlı Allah'ı zikreder.

Hak mührü var ceylanların gözünde

Hak yazılı kâinatın yüzünde

Hak Resul-ü Muhammed (S.A.)in izinde

Gönül Hakkı görür, görür Hu çeker. Karakoç, (2018d)

Karakoç'un şiirlerinde etkisi bulunan önemli etkenlerden biri "köy" dür. Kendisi de köyde doğmuş ve hayatının belli bir döneminde köyde yaşamış olan Karakoç köy hayatını, insanları olabildiğince incelemiş ve analiz etmiş, olaylara hiçbir zaman kayıtsız kalmamış mutlaka bir yorumda bulunmuştur.

Sen bizim köyleri görmedin ki hiç

Yolları toz çamur evleri kerpiç

O kirli kabukta o en temiz iç

Hele bir yakından bakılsın da gör. Karakoç, (2018f)

Garibanlar gaz bulamaz,

Karanlıkta kılar namaz.

Gece bitmez, sabah olmaz;

Çıradan utanan benim. Karakoç, (2018f)

Abdürrahim Karakoç'un şiirlerinde belediyede memurluk yapmasının etkisi olduğu düşünülebilir. Çünkü o dönemde Anadolu halkının devlet dairelerinde yaşamış olduğu sıkıntılara şahit olmuş, haksızlığa uğrayanların hislerine tercüman olmuştur.

(...)

Memur gelir karsılarsın köşeden

Zengin gelir kırılırsın neşeden.

Öte kaçma bizim garip Ese'den

Bakıp boynundaki kire Tohdur Beg.

Hemi Müslümanım, insanım hemi;

Halimi arz ettim darılma emi

İçinde mangır yok, gördün kesemi;

Bir de ceplerimi ara Tohdur Beg. Karakoç, (2018f)

Söyletme be Hasan, dert kucak kucak..

Sardılar her yeri köşe ve bucak.

Yetmez mi, kemiğe dayandı bıçak.

Ayının postuna "bayrak" diyorlar. Karakoç, (2018f)

Şair yergi ve taşlama türündeki şiirleri ile o dönemin önemli edebiyat eserlerini veren şairlerdendir. Hatta halkın kültürünü etkisi altına alan Batı coğrafyasını da yaşanan toplumsal sorunların bir sorumlusu olarak göstermiştir.

Başımız ayıkamaz binlerce halttan

Örf, adet gemimiz delindi alttan

Analar Muğla'dan, Van'dan, Tokat'tan

Bebek Avrupalı, bez Avrupalı. Karakoç, (2018b)

İhlas tarlasına hıyar ektik biz

Ne çektikse büyüklerden çektik biz

Kim çevirdi yönümüzü batıya?

Hani kendimize dönecektik biz. Karakoç, (2018i)

Kara çadır is mi tutar?

Altın-gümüş pas mı tutar?

Ağlayanım anam, bacım

Elin kızı yas mı tutar? Karakoç, (2018m)

Anadolu insanının gözü, kulağı, dili olmuş yaşadığı hayatı ve dönemi yorumlayıp geleceğe ait mesajlar vermiştir.

Elimle musluğunu açtığım sular yandı

Yürüyerek içinden geçtiğim sular yandı

Boyu üç yılı asan sabır orucu tuttum

İftar vakti olan da içtiğim sular yandı. Karakoç, (2018b)

(...)

Yiğit kim? Korkak kim? Göremiyorum.

Sasırdım bir karar veremiyorum.

Neme lazım deyip duramıyorum.

Öfkeler uyku bölüyor gene. Karakoç, (2018f)

Zaman kavramını geçmiş bugün ve gelecek olarak bir bütün halinde algılamış, tarihi coğrafya öğelerine de şiirlerinde yer vermiştir.

Malazgirt göğsünde açılan kilit

*Şüphesiz Alpaslan düşer aklıma
(...)*

*Ertuğrul Bey adlı devlet banisi
Ceddîm Gazi Osman düşer aklıma. Karakoç, (2018m)*

Şair yine yaşadığı zaman içinde milli tarih unsurlarından uzaklaşmış olmasını hicveder. Hatta tarihsel unsurlarımız içerisinde çok büyük önem taşıyan Dede Korkut'a dönemin halkını şikâyet eder.

*Uyan Dedem Korkut uykudan uyan
Zahirle zamirin haline bir bak
Görsen ne Türk dersin ne de Müslüman
Tugrul'la Timur'un haline bir bak. Karakoç, (2018h)*

Ölüm olgusundan söz ederken dahi memleketinin dağlarından Salavan Dağı ile konuşmaktadır.

*Ölüm Allah emri, ona karışmam,
Sebep senden oldun, küstüm barışmam.
Bin bir minnet etsen gelir görüşmem.
Muhannetsin boyun bükmem Salavan. Karakoç, (2018a)*

Karakoç'un şiirlerinde fiziki coğrafya öğeleri kullanılarak ölüm dünyevi dertlerden kurtulup Allah'a kavuşmanın mutluluğu olarak ifade edilmiştir.

*Gökgüvercin Hak der uçar seherde
Balık suda Hakkı içer seherde
Kırmızı gül Hak der açar seherde
Kokusunu verir Hu çeker. Karakoç, (2018c)*

Göç ögesi beşeri coğrafyanın özellikle nüfus ve yerleşme coğrafyasının içinde yer alan bir kavramdır. Göç Anadolu'da istihdam, afetler, daha iyi yaşam şartları elde etmek, şehirlerin çekici hale gelmesi gibi nedenlerle hep yaşanmıştır. Karakoç'un şiirlerinde de yolculuk ve gurbet ögesi sıklıkla yer almaktadır. Ayrıca Dünya hayatının geçici olduğunu ölümün insanın asıl olan vatanına bir göç olduğunu ifade etmektedir.

*Hava gurbet, toprak gurbet, su gurbet.
Alev sardı beni bu gurbet;
Esas derdim; ne sıladır ne gurbet.
Dost ufuklar düşünceme dar benim. Karakoç, (2018a)
Her yanımız gurbet... hani ya sıla
Ömür bitmez çile, ölüm fasıla
Günleri aylara, ayları yıla
Ekle babam, ekle can mı dayanır. Karakoç, (2018g).
Göç vakti gelince yüklenir göçler.
Gel emri olunca birleşir uçlar
Hizaya dizildi toprak altında
Büyükler küçükler toklar ve açlar. Karakoç, (2018b)
Hasret kaldım bahçesine, bağına
Selâmım var hastasına, sağına
Alaca düştü mü Nurhak Dağı'na
Ali Göl'ün av zamanı geldi mi? Karakoç, (2018a)
Gidecek bu uyku, bu düş zamanı;
Diriltir ülkümüz ölmüş zamanı;
Yakındır sılaya dönüş zamanı;*

Bitecek bu gurbet biz geleceğiz. Karakoç, (2018e)

Ekonomik coğrafya insanların hayatlarını kazanma ve devam ettirebilmek için ekonomik amaçlı faaliyetleri ele alıp bunların yeryüzü üzerindeki mekânsal dağılımını insan ve sosyal çevre kapsamında inceleyen bir coğrafya dalıdır (Özçağlar, 2009). Şair ekonomik coğrafyaya da şiirlerinde yer vermiştir.

Sen çamlı dağlarda ağaran başak,

Sen duru göllerin nilüferisin.

Sen engin ovada sararan başak,

Sen umut kaynağı, alın terisin. Karakoç, (2018f)

Özellikle Doğu Karadeniz bölümünde topoğrafik şartların arızalı olması eğitim değerlerinin yüksek olması nedeniyle tarım alanları oldukça azdır. Dolayısıyla bu yörelerde insanlar geçimlerini sağlayabilmek için denize yönelmiş, balıkçılık faaliyeti ile istihdam sağlamaktadır (Arınç, 2014). Denizde kıyılara ve limandan uzağa demirlemiş gemilere yük götürüp getiren, aynı zamanda balıkçılık faaliyetlerinin de yapıldığı güvertesiz, teknelere mavna adı verilmektedir. Şair bu durumu şiirinde ifade etmiştir.

Yosun kokuyordu Karadeniz'in mavnaları

Oynak havalar dökülüyordu parmakdan

Buz gibi bir soğuk biçiyordu baharı

Dal boylu gençler gidiyordu bıçaktan. Karakoç, (2018f)

Şairin sevgiliyi anlatırken de tabiatın tüm güzelliklerinden yararlanır. Sevgiliyi coğrafi öğelerle bağdaştırmıştır. Ayrıca aşkı "ilahi" ve "beşeri" boyutuyla da şiirlerinde işlemektedir. Mihriban en tanınan ve bestelenen aşk şiiridir. Hatta birçok şiiri bestelenerek birçok sanatçı tarafından da seslendirilmiştir.

Ömer ipliğinde dizilidir AŞK

Hasretli/ Ağrılı/ Sızılıdır

Okuyabilersen yerinde oku

Gönül kitabında yazılıdır AŞK. Karakoç, (2018k)

Sarı saçlarına deli gönlümü

Bağlamışlar çözülüyor Mihriban

Ayrılıktan zor belleme ölümü

Görmeyince sezilmiyor Mihriban. Karakoç, (2018a)

İki güzel su doldurur pınarda

Pınar güzel güzel iki gönül bir

Güzel sevmek güzel amma baharda

Bahar güzel güzel iki gönül bir. Karakoç, (2018f)

Yar deyince kalem elden düşüyor,

Gözlerim görmüyor aklım şaşıyor

Lambada titreyen alev üşüyor

Aşk kâğıda yazılmıyor Mihriban. Karakoç, (2018a)

Yaratıcıya duyduğu sevgiyi ilahi aşkı ise şiirlerinde Tasavvufa has işlemektedir.

Ne saklarım ne gizlerim

Yalnızca O'nu özlerim

Tabutta bile gözlerim

Bakar gider dosta doğru. Karakoç, (2018a)

Coğrafyadan Türk İslam ideolojisini sembolleştirmek anlamında da faydalanmıştır. Gazi ve Alp tipinin bir arada olduğu, dinine ve milletine sahip olmasını istediği dönemin gençliğine duyduğu

güveni şiirlerinde ifade etmiştir.

*Yanar Bosna-Hersek, Karabağ, Keşmir
Sonra Kıbrıs, Lübnan sayamam bir
Aklıma Abhazya, Urumçi gelir
Türk birliği kurulmayı bekliyor
Ölü dünya dirilmeyi bekliyor. Karakoç, (2018g)*

Şair eskiye özlem duymakta, özellikle bayramların birlik ve beraberlik günlerinden uzaklaşmış olmasını eleştirmektedir.

*Ana bu bayram mı? Aman çok ayıp
Çocukken gördüğüm bayramlar hani?
Mübarek elleri öpüp, koklayıp
Yüzüme sürdüğüm bayramlar hani? Karakoç, (2018d)*

Şair siyasi coğrafya anlamında da şiirler yazmıştır. Kendi kültürünün mahalli renklerini taşıyan şiirleri dışında dini hassasiyetinin etkisiyle İslam ülkelerindeki insanların acılarını dile getirmiştir. Kapitalizmin kurbanı olarak gördüğü İslam coğrafyasının durumunu, zulümleri ve soykırım olaylarını topluma karşı olan sorumluluk bilinci ile şiirlerinde işlemiştir. İnanc coğrafyasını içinde milli duyguları en üst seviyede yaşamakla birlikte Türk-İslam birliği de şair için büyük önem taşımaktadır.

*Bir Çeçenya'dan, bir Filistin'den vurulurum
Onlar ayaklarından, ben yürekte vurulurum
Bosna'da, Doğu Türkistan'da, hem de Keşmir'de
Hasılı, her yerde her yerde ben vurulurum. Karakoç, (2018k)*

*Kapımız Azerbaycan,
Bacamız Bosna Hersek. Karakoç, (2018g)*

Karakoç, Azerbaycan'ı kapı, Bosna-Hersek'i baca olarak ifade ederken Türk-İslam dünyasını kocaman bir eve benzetmiştir. Dolayısıyla şair şiir dünyasında coğrafyayı sembolleştirmiştir. Ayrıca şairin şiirinde coğrafya, ev-yuva fikriyle bireysel, toprak vatan anlamıyla da siyasal bir imgeleme aracı olmuştur.

*Avare gezilmez bu karda, kışta...
Birliğe muhtacız içte ve dışta. Karakoç, (2018f)*

*Gerçek o ki beş kıtanın beşinde
Yurdundan sürülen benim gardaşım
Kimi dokuz, kimi doksan yasında
Sırtından vurulan benim gardaşım. Karakoç, (2018c)*

Coğrafya bilimi içinde milli duyguları harekete geçiren mekân algısında vatan ve bayrak ögeleri çok büyük önem taşımaktadır. Şair vatan ve bayrak ögelerini uğruna can verilen, geleneklerin, kültürün hürriyetin ve bağımsızlığın kutsal simgesi olarak şiirlerinde işlemiştir.

*Ey nazlı sevgilim, ey canım benim
Güzeller güzeli vatanım benim
Cümle değerlerim yatar sinemde
Sensin en mübarek mekânım benim. Karakoç, (2018g)*

*Al bayraktır ana yurdun gelini,
Bu canı Türklüğe adadım anne.
On iki yasında ettim yemini,
Bu canı Türklüğe adadım anne. Karakoç, (2018f)*

Türkçedeki bozulmalara değinen şair Türkçeden yana olduğunu her yeri geldiğinde dile getirmiştir:

Sekinin adı sekmendi bizim diyarda
 Ceketin adı cepkendi bizim diyarda
 Rüzgârla birlikte yağıyor ise şayet
 Yağmurun adı sepkendi bizim diyarda. Karakoç, (2018n)

SONUÇ

Abdürrahim Karakoç Türk halk şiirinin geleneğine sahip şairlerinden biridir. Şair coğrafya merkezli okuma da coğrafya biliminin incelediği dağ, deniz, göl, akarsu, ova, bitki ve hayvanlar (fiziki coğrafya ögeleri) gibi ögelerin dışında, zaman, mekân, siyaset, gurbet, göç, ekonomi, dil, din, tarım, sanayi (beşeri coğrafya ögeleri) konularını da şiirlerinde barındırmaktadır. XX. yüzyılın önemli şairleri arasında yer almaktadır.

Karakoç, yaşadığı dönemde Türkiye’de şahit olduğu toplumsal sıkıntılara duyarsız kalmayıp şiirleri ile bu sorunlara çözüm önerileri getirmeye çalışmıştır. Şair yaşadığı coğrafyayı sorgulayabilen, haksızlıklarla daima savaşan zengin bir iç dünyaya sahiptir. Karakoç, mekâna bakış algısını yalnızca fiziki coğrafya ögeleri ile kısıtlamamış; beşeri coğrafyada mekâna anlam yükleyip bunu genele yaymanın dışında sosyal ve siyasal gözlüğü ile de mekâna bakabilmiştir. Karakoç’ta coğrafya Türkiye sınırlarından Türk-İslam dünyasına uzanmaktadır. Batı coğrafyası biz-öteki kimlik kurgusu içerisinde yer almıştır. Şair tabiat unsurlarına coğrafi olarak yer verirken batı kavramına modernlik eleştirisi yapmaktadır. Şair şiirlerinde fiziki coğrafya ögelerini daha çok güzellik ve olumlu yaklaşımları aktarmada kullanırken, beşeri coğrafya ögelerini ise eleştirel yaklaşımlarda kullandığı görülmektedir.

Karakoç’un şiirlerinde geçen coğrafi ögeler elbette bu kadar sınırlı değildir. Daha birçok şiirinde yer alan coğrafi ögeleri bulup kültür coğrafyası anlamında değerlendirmek mümkündür. Şairin aşk, tabiat konularının dışında sosyal içerikli beşeri coğrafya olarak ifade edilen coğrafi ögeleri şiirlerinde daha yoğun işlediği görülmektedir. Bunun dışında literatüre katkı sağlaması bakımından şiirleri coğrafya alanının dışında sosyoloji ve siyaset alanlarında da incelenebilir. Bilimsel anlamda yapılan hem edebiyat hem de coğrafya çalışmaları bu şekilde farklı bir bakış ile daha çekici hale gelebilecektir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, H. (2003). *Çağdaş Türk Şiirinde Coğrafya*. Edirne: Yort Savul.
- Aktaş, H. (2012). Disiplinlerarası İlişkiler Bağlamında Şiir ve Coğrafya. *Studies of ottoman domain*, C. 2, S. 3, s. 1-25.
- Arı, Y. (2005). Amerikan Kültürel Coğrafyasında Peyzaj Kavramı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, C. 13, s. 311-340.
- Arınç, K. (2014). Doğal Beşeri, İktisadi ve Siyasal Yönleriyle Akdeniz ve Karadeniz Bölgeleri, C. 1. Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- Arslanoğlu, İ. (2000). Kültür ve Medeniyet Kavramları. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, C. 15, s. 243-255.
- Avcı, R. (2012). Abdurrahim Karakoç. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, C.1, S. 2, s. 90-102.
- Bachelard, G. (2017). *Mekânın Poetikası*. (Çev. A. Tümertekin). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Çetişli, İ. (2011). *Edebiyat Sanatı Ve Bilimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Coşkun, S. (2010). Sezai Karakoç’un Şiirleri Üzerinde Edebiyat-Medeniyet-Coğrafya İlişkisi Bağlamında Bir İnceleme, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C.5, S. 1, s. 843-885.
- Çetin, N. (2015). *Şiir Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Doğanay, H. (2005). *Coğrafyaya Giriş*. Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Gümüşçü, O. (2006). *Tarihi Coğrafya Kavramları; Tarihçe Kaynaklar Mekân Metod*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya Kültür Ve Turizm: Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, C. 15, s. 51-59.
- Göktürk, İ. ve Yılmaz, M. (2018). Kahramanmaraş Şehir Kimliği Üzerine Toplumsal Yapı Çözümlemesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, s. 34-19.
- Kaplan, M. (1991). *Nesillerin Ruhu*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karakoç, A. (2018a). *Dosta Doğru*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Karakoç, A. (2018b). *Beşinci Mevsim*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Karakoç, A. (2018c). *Gökçekimi*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Karakoç, A. (2018d). *Suları Islatamadım*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Karakoç, A. (2018e). *Kan Yazısı*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Karakoç, A. (2018f). *Vur Emri*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Karakoç, A. (2018g). *Akıl Karaya Vurdu*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Karakoç, A. (2018h). *Yasaklı Rüyalar*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Karakoç, A. (2018i). *Gerdanlık 1*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Karakoç, A. (2018k). *Gerdanlık 2*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Karakoç, A. (2018m). *Parmak İzi*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Karakoç, A. (2018n). *Gerdanlık 3*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Kefeli, E. (2006). *Edebiyat Coğrafyasında Akdeniz*, İstanbul: 3F Yayınevi.
- Kefeli, E. (2009). Coğrafya Merkezli Okuma. *Turkish Studies*, C. IV, S. 1, s. 423-433.
- Lefebvre, H. (2016). *Mekânın Üretimi*. (Çev. I. Ergüden). İstanbul: Sel Yayınları.
- Narlı, M. (2014). *Şiir ve Mekân, Cumhuriyet Dönemi (1920-1950) Türk Şiirinde Şiir Mekân- İlişkisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Önal, M. (2011). *Edebiyat ve İletişim*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Özçağlar, A. (2009). *Coğrafyaya Giriş*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- Williams, R. (1993). *Kültür*. (Çev. S. Aydın). Ankara: İmge Yayınevi.
- Parekh, B. (2002). *Çok Kültürlülüğü Yeniden Düşünmek*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Saldere, G. (2001). Abdurrahim Karakoç'un Lirik Şiirlerinde Kelime Dünyası, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara.
- Schein, R. H. (2004). Cultural Traditions, Duncan J. (Editor), *A Companion to Cultural Geography*, Blackwell Publishing U.K.
- Robert, T. ve Tally, Jr. (2020). *Mekansallık*. (Çev. E. Aras). Ankara: Hece Yayınları.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.